

La consciència de Joan Ferraté

ASSAIG / LLIBRES / 11 DESEMBRE, 2018

Italo Svevo sabia molt bé que l'ésser humà és un cúmul de possibilitats sobredimensionades, algú que es concep a si mateix com una màquina genial, amb el petit problema —què hi farem!— que tot sovint no sap prémer el botó correcte, i roman desactivat. Queda per a aquestes bestioles el refugi de l'art, de la literatura. Però, què hi ha un graó més avall de la literatura? On es podrà refugiar, algú que ja ve d'un refugi?

Zeno, el personatge de la novella de Svevo, opta per escriure unes memòries, aconsellat pel seu psicoanalista que, en revenja, després, les hi publica. En aquest cas, no és per revenja que surten a la llum els tres diaris que Joan Ferraté (1924-2003) va deixar inèdits a la seva mort. Tampoc ningú no li va demanar que els escrivís, fora d'un cert impuls intermitent, el motor del qual sembla ser el factor comú dels tres dietaris, el desig. Però, malgrat les diferències evidents, alguna cosa sembla unir fatalment la figura de Joan Ferraté amb els personatges svevians: la lucidesa pel que fa al propi geni i la incapacitat, al mateix temps, de trobar un lloc en el món, cosa que es resol en aquesta retirada a la confessió pura i dura, on tot té un cert gust de renúncia. Fins avui coneixíem el Ferraté crític i articulista, el poeta i el traductor que ens va ensenyar que la millor manera de traduir poesia és versionar-la. Esperàvem, en efecte, les confessions del Ferraté més íntim i n'hem tingut dues tasses.

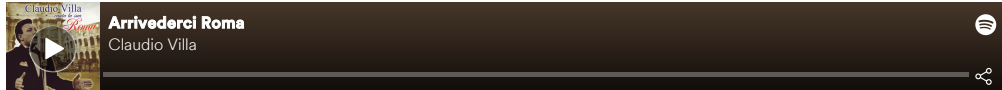
Per tot això, serà bo que qui estigui disposat a gaudir del llibre no assegui massa cops l'autor al divan. Si la veu ens parla d'esquenes i nosaltres ens limitem a prendre-li nota amb una llibreta, la lectura fàcilment anirà de mal borràs. Els arbres de la rancúnia no ens deixaran veure el bosc del desig: el bosc frondós on Ferraté s'endinsa en aquest llibre, i on ens dona la mà perquè l'acompanyem.

De primeres ho farem a Roma, on Ferraté gaudeix d'uns dies de lleure l'any 1966. Vacances romanes. Però Ferraté queda ben lluny de ser el turista americà d'una novel·leta de Henry James o de la imatge estereotipada d'Audrey Hepburn i Gregory Peck fent voltes en una vespa al Colosseu. Ell hi va tot sol, i és fàcil pensar que el diari devia suposar-li una mena de vàlvula d'escapament, perquè l'autor ens hi parla d'angúnia, d'un pes que només es pot treure de sobre amb la contemplació dels noiets. Noiets en tots els suports possibles. Ferraté mira noiets a les terrasses dels cafès i a les pinacoteques, a l'autobús i a les esglésies. L'art i la vida s'hi barregen fins al punt que, al carrer, sospesa la bellesa dels joves meridionals com si fos en una galeria d'escultures vivents; al museu, per contra, juga i s'entreté contant el nombre de penis que l'artista ha guixat per a gaudi del visitant, per exemple, a la capella de Santa Maria del Popolo, «amb el sostre ple de guixots de nois nus, que, com és natural, l'espectador veu des de baix i cames amunt, fins arribar, si es mou com convé en cada cas de l'un a l'altre, a fixar-se en els ous i la petita polla de cadascun d'ells». I rebla Ferraté: «La diversió d'anar-los descobrint l'un darrere l'altre, seguint-los les cames en moviment i gairebé obrint-les-hi, és indescriptible».

Ferraté, doncs, contempla. I gaudeix del fet mateix de contemplar, en la tensió del desig just abans de ser assolit: una tensió reforçada per la pròpia prosa de Ferraté, hipotàctica, refinada i plena d'erudició, i el contrast que això fa amb la naturalitat, fins i tot amb la cruesa, d'algunes expressions. Aquesta és la victòria de Ferraté: no hi ha fronteres entre el cel i l'infern, amunt i avall. Tot pot ser dit. El diari de Roma és tota una experiència per al lector, i el seu desenllaç, que no direm, més digne d'una pel·lícula de Hollywood que d'unes notes sobre la bellesa.

Fóra esperable un segon capítol a l'altura d'aquest festival de polles i caravaggios que és la primera part del llibre, per dir-ho emprant una mica la irreverència que el lector hi trobarà. Però no és així: ara Ferraté ens demana que l'acompanyem a l'acompliment del desig, llargament esperat. Es tracta de Daniel J. Szostakiwskyj, amb qui Ferraté inicia l'any 1970 l'única —i breu— relació amorosa que considerarà satisfactòria en tota la seva vida. La seva forma d'escriure-ho és paral·lela a la vivència: sorprèn, per exemple, el llarg fragment del dietari escrit en anglès, un passatge que arriba a semblar-nos més entenedor que la resta, potser el més clarivident, tot i que la majoria de nosaltres estiguem més versats en la llengua de Carner que en la de Shakespeare. Aquest exercici d'estranyament és l'antítesi de la primera part del llibre: ara l'autor s'entrevista a si mateix, i es dona per fi les respostes clares i concises que semblava estar buscant. Si Daniel és el desig de Ferraté fet carn, o la carn feta consciència, són coses que el seu germà Gabriel ja s'havia preguntat, referint-se a Maragall, en un poema com *Sobre la catarsi*. Però d'això ja en parlarem un altre dia.

La síntesi és potser la més reposada, però també la més tràgica, de les tres peces que ens ofereix *Del desig*: el diari escrit a cavall entre Edmonton, al Canadà, i Barcelona. És ja un Ferraté que coneixem: el que llegeix Carner de manera brillant, i que va perdent la veu per expressar-se amb les paraules dels altres. En són prova les múltiples cites, de Proust a Valery. Les notes intel·lectuals ens recorden el Ferraté d'*Apunts en net*, de *Papers sobre Carles Riba*, etc. El joc de contrastos no s'ha perdut, però aquí —cadascú ho jutjarà— el bosc del desig ja ha quedat devastat. I gràcies a aquesta tala, Ferraté pot veure els núvols. El seu desig que se li escapa, com en el poema de Carner, que llegim per boca seva: «—Só de qui em vegi. Mira'm, i no em veuràs mai més».

ETIQUETES: [DESIG](#) [DIARI](#) [EMPÚRIES](#) [ITALO SVEVO](#) [JOAN FERRATÉ](#) [ROMA](#)

ADRIÀ TARGA | ÚLTIMES PUBLICACIONS

(Tarragona, 1987). És llicenciat en Filologia Clàssica i treballa a l'educació secundària. Ha publicat els llibres de poemes *L'exili de Constanca* (Cossetània, 2008), *Boques en calma* (Edicions 62, 2010; Premi Gabriel Ferrater de Sant Cugat), *Ícar* (Edicions Poncianes, 2015) i la plaquette *Liorna* (Els papers d'iscols, 2015). També ha traduït del gal·lec *Celebració* de Gonzalo Hermo (Godall, 2016) i té poemes publicats a *Amors sense casa* (Angle, 2018), antologia LGBTQ de la poesia catalana.

[Llibres](#)
[Cultura](#)
[Nosaltres](#)
[Contacte](#)

© LA LECTORA
hola@lalectora.cat

[Política de privacitat](#)
[Copyleft](#)

© LA LECTORA 2018